

Zmagi orožja mora slediti zmaga pridnih rok in uma

Praznovali smo dan zmage. Fašistična Nemčija je na kolenih. Konec je barbar-skemu zatiranju, ki ga je hitlerjevska, gestapovska Nemčija izvajala nad našimi in drugimi evropskimi narodi. Junaštvo svobodoljubnih narodov je kronano z zmago njihovega orožja.

Delavec, kmet in izobraženec so šli v boj za svobodo, kajti ljubša jim je bila smrt kot sužni dnevi. Odločeni na skrajne žrtve so v osvobodilnem boju ustvarjali čudeže. Iz naroda hlapcev smo postali narod junakov. Razbili smo fašistično trdnjavo. Uničena je sila, ki nas je hotela zaslužniti, iztrebiti. Osmešena je nacistična teorija o nemškem nadčloveku. V boju smo dokazali našo vojaško in politično zrelost ter po ogromnih žrtvah ustvarili novo demokratično federativno Jugoslavijo enakopravnih narodov.

Toda z zmago orožja smo izpolnili le del naše zgodovinske naloge. Ustvariti moramo ne samo novo državo, nov državni teritorij z novo zakonodajno ureditvijo, marveč na tem temelju zgraditi resnično novo Jugoslavijo, Jugoslavijo, ki jo zahteva naš delovni narod, delavec, kmet in delovna inteligenca, ki so za njeno ustvaritev žrtvovali vse. Toda zapuščina, ki nam jo je zapustilo fašistično barbarstvo, je žalostna. Porušene in požgane vasi, trgi in mesta, uničena industrija, razdrta prometna sredstva, razbita in zapuščena posestva — to nam je zapustil zločinski tujec. Zato praznujemo dan zmage, dan svobode in miru, a ne dan počitka!

Izvojevati moramo še eno zmago, zmago obnove in dela. Šele s tem se zaključi naša zgodovinska naloga. V to svrhu moramo v srcu nositi bratstvo in edinost, da ga nobena sila ne bo mogla omajati. Le v skupnosti bomo kos nalogi, kajti za obnovo države bodo potrebni veliki napori. Samo z zastavitvijo vseh naših moči, naših pridnih rok in plodnega uma jih bomo premagali in vse dosegli. Dokazimo našo pripadnost novi Jugoslaviji z navdušenim tekmovanjem v delu za obnovo.

Z delom moramo začeti takoj. Vsaka zamujena ura pomenja zavlačevanje dela za obnovo, pomenja oddaljitev od srečnejše bodočnosti. K temu delu je poklican vsakdo, ki se smatra za pripadnika nove Jugoslavije. Vse naše pravice morajo biti utemeljene v delu, z delom se moramo izkazati, da smo vredni člani našega naroda, da smo iz osvobodilnega boja izšli resnično prekaljeni z novo miselnostjo, polni vere v lepšo bodočnost in človeku primernejše življenje. Le globoko prejeti v pravico dela bomo ustvarili resnično ljudsko oblast, oblast, ki ji bo temelj delovno ljudstvo samo. S tem pa bodo tudi pridobitve osvobodilnega boja zagotovljene in trajne.

Pojdimo na delo z isto miselnostjo in odločnostjo, kot jo je manifestiralo sovjetsko ljudstvo na dan zmage:

„Mi smo pokazali vsemu svetu, kako se je treba boriti za svobodo in neodvisnost. Sedaj pa hočemo dokazati, kako je treba delati, da se ponovno doseže sreča in napredno življenje.“

Veličastna proslava dneva zmage v Ljubljani

Vsa Slovenija od Trsta do Monostra je veličastno proslavila Dan zmage. Najveličastnejša pa je bila proslava v naši slovenski prestolnici, v Ljubljani. Že mnogo pred napovedano uro so se pričele zbirati na Kongresnem trgu množice meščanov in okoličanov. Prihajale so na trg z zastavami, s petjem in parolami. Viharno so pozdravljale in obsule s cvetjem po samezne enote partizanskih odredov in Jugoslovanske armade, ki so prihajale na trg. Ob štirih popoldne pa so se prikazali na balkonu univerze predsednik prve slovenske ljudske vlade Boris Kidrič, predsednik Slovenskega narodno osvobodilnega sveta Josip Vidmar, zastopniki zavezniških armad, verski referent za Slovenijo dr. Metod Mikuž, vsi člani naše federalne vlade, general-major Dušan Kveder, vsi člani Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, predstavniki Centralnega komiteta Komunistične partije Slovenije, zastopniki iz Trsta, zastopniki različnih množičnih organizacij in največji živeči slovenski pesnik Oton Župančič. Množica je viharno pozdravljala predstavnike ljudskih oblasti, posebno še svojo ljudsko vlado, ki je zrasla iz štiriletne krvave borbe za svobodo in srečo slovenskega ljudstva.

Zborovanje je odprl v imenu Mestnega odbora Osvobodilne fronte za mesto Ljubljano Josip Ribičič. Ko je odigrala godba naše in zavezniške himne, je pozvezi besedo naš kulturni prevah

OTON ŽUPANČIČ.

Izrazil je svojo neizmerno srečo in čast, ki jo čuti, ko sme govoriti ob najveličastnejšem trenutku v zgodovini slovenskega naroda. Pozdravit je osvobojeno Ljubljano in zatrdil, da vsi, ki so živeli ta leta v Ljubljani, vedo, da je življenje pod okupacijo hušje od smrti. Na dan Vnebohoda slovenske misli se tedaj obrača do krmarjev naše ladje, da prevzamejo vodstvo osvobojenega naroda.

Nato je spregovoril predsednik SNOS-a

JOSIP VIDMAR,

ki je množici med ostalim povedal sledeče:

„Dragi Ljubljančani! Svet nasilja se je podrl, svet pravice in demokracije, svet svobode vstaja iz ruševin. Preslabotne so moje besede, da bi mogle izraziti čustva, ki me obhajajo ta čas. Samo eno bi vam rad povedal v osvobojeni Ljubljani. Povedal bi vam rad samo nekaj besed o tem neverjetnem in edinstvenem sožitju, ki smo ga doživljali mi in vi ta tri leta. Vedeli smo, da Ljubljana čuti in trpi z nami. Vedeli smo, da ste nam v veliko oporo, da so vsa vaša srca z nami, da ste pripravljeni žrtvovati za stvar isto kot mi. Sleherni trenutek je bila posvečena naša misel vašemu trpljenju, sleherni trenutek smo mislili na to, kako bi vas rešili tega trpljenja in vam prinesli svobodo. Ponosno smo primerjali Ljubljano z ostalimi mesti ne samo v Jugoslaviji, nego po vsej Evropi in v vsem svetu in ponosno smo ugotovili, da je Ljubljana v vsej Evropi edinstveno mesto, kajti ona je kot en človek vstala s svojimi borci. Naša nova Jugoslovanska armada pod vodstvom maršala Jugoslavije Tita je prekaljena v boju, prinesla svobodo vsej Sloveniji in Ljubljani, Slovenskemu Primorju, Trstu in Gorici in mirno trdim, da bi ta armada ne mogla biti tako zmagovita, če ne bi stala za njo med drugimi mesti tudi Ljubljana. Zato v imenu Slovenskega narodno osvobodilnega sveta in Izvršnega odbora Osvobodilne fronte iz

vsega srca pozdravljam Ljubljano in vas Ljubljančane. V zgodovini bo zapisana Ljubljana kot eno najbolj svobodoljubnih mest. Ne pozabimo pa tudi tistih naših največjih tovarišev, ki so v boju proti okupatorjem in njihovim pomagačem žrtvovali svoja dragocena življenja. V počastitev in spomin, prosim, da prebijemo eno minuto v molku. Slava njihovemu spominu! Večna slava naši ponosni, hrabri, neustrašni, požrtvovalni partizanski Ljubljani!“

Nato je spregovoril predsednik prve slovenske ljudske vlade, eden izmed vodilnih duhov in organizator upora proti okupatorju

BORIS KIDRIČ,

ki je med drugim dejal:

„Tovariši in tovarišice, bela Ljubljana! Verjemite, da nisem še nikoli tako težko, govoril, kot govorim danes. Še nikoli nisem bil tako srečen kakor danes. Tako velika sreča more prevzeti človeka le takrat, kadar vidi osvobojeno tako hrabro prestolnico kot je Ljubljana. Oprostite mi, ker ne bom govoril o vsem, kar čutim. Govoril bom, kar mislimo, da si moramo v teh zgodovinskih trenutkih zapisati v spomin. V Ljubljani je bilo spočeto tisto ponosno gibanje slovenskega naroda, ki je prineslo zmago Ljubljana ga je razvila tako visoko, da so se že leta 1941. dogajale stvari, o katerih so mislili, da so nemogoče. Ljubljani gre hvala za razvoj slovenske osvobodilne misli, za razvoj partizanstva. Vse plasti slovenskega naroda so žrtvovale. Prepričan sem, da bi ne bilo tako velikih sadov, če ne bi sodelovala naša bela Ljubljana. Zato je prav, da prekipeva v navdušenju. Ne bilo bi pa dovolj, če bi pri tem navdušenju ostalo, če nas to navdušenje ne bi vodilo v nove napore za popolno svobodo. Prepričan sem, da bo ta Ljubljana kot doslej ravnala tudi v bodočnosti, pa naj poskusi kateri koli sovražnik znotraj ali zunaj omajati sadove zmage. Vemo, da bodo še velike težave. Vse te težave bomo morali

Iz San Franciska

Po končanem prvem delu konference je sovjetski komisar za zunanje zadeve Molotov zapustil v sredo zjutraj San Francisko in se z avionom vrnil v Moskvo. Z njim je odpoval tudi jugoslovanski delegat, minister Sreten Zujevič, ki se ne bo več vrnil v San Francisko.

Molotova bo kot čefa sovjetske delegacije zastopal sovjetski veleposlanik v Združenih ameriških državah Gromikov.

San Francisko, 10. maja. — Komisar za zunanje zadeve Molotov je dal izjavo o posvetovanjih, ki so jih imele velike sile o reviziji načel, sprejetih v Dunbarton Oaksu. Zedinile so se, da določijo in priznajo načelo pravice do dela in izobrazbe. Nekateri so bili mišljenja, da je pravica do dela in izobrazbe vprašanje manjše važnosti. Sovjetska zveza pa je mnenja, da sta prav ti dve pravici osnovni pravici delovnega ljudstva.

Beneš zopet v Pragi

London 11. 5. — Predsednik dr. Edvard Beneš se je vrnil v Prago, ki ga je navdušeno sprejela in pozdravila.

premagati s prav takšno voljo kot doslej. Vprašajmo se pa še, kdo nam je omoi gočil zmago. Zavedajmo se, da ne bomo uspeli brez bratske pomoči velikega ruskega naroda. Ideja vseslovenske enotnosti pod vodstvom ruskega naroda je danes resničnost. Zahvala gre tudi sovjetsko—angleško—ameriški zvezi in njeni trdnosti. Hkrati z vsemi drugimi narodi moramo tudi Slovenci doprinesiti vse, da ta zveza ostane tudi vnaprej. Velika zahvala gre vodji jugoslovanskih narodov, velikemu inspiratorju in organizatorju nerazrušljive enotnosti jugoslovanskih narodov, stvaritelju nove federativne demokratične Jugoslavije, maršalu Titu. Kakor nas je vodil od zmage do zmage doslej, tako mu neomajno zaupajno tudi odslej. Maršal Tito je utelešena Jugoslavija, utelešena enotnost jugoslovanskih narodov. Brez te enotnosti bi danes ne imeli Trsta, Gorice, Primorja, ne bi imeli Jugoslovanske armade.“

Po veličastnih manifestacijah za maršala Tita, za podpredsednika jugoslovanske vlade Edvarda Kardelja, za borce — partizane je spregovoril minister za Slovenijo v državni vladi

EDVARD KOCBEK,

ki je dejal med drugim:

„Naš narod je ustvaril v najtežjih dnevih svoje enotno politično gibanje, ustvaril vojsko, ustvaril temelje demokracije. Pozdravljam vas v imenu jugoslovanske vlade. Posebno sem vesel, da lahko izročim pozdrav tudi v imenu predsednika jugoslovanske vlade maršala Tita. Ta pozdrav izgovarjam tudi v imenu Srbov, Hrvatov, Bosancev, Črnogorcev in Makedoncev. Živela Ljubljana, živel slovenski narod, živela Jugoslavija!“

Nato so se množice formirale v sprevo in preplavile ljubljanske ulice z zmagoslavjem, klicanjem in petjem. V vihranju narodnih in državnih zastav so dale po tistih letih grozotnih muk, stradanja in tlačenja duška svoji privržnosti do svojega ljudstva, do svoje velike domovine Jugoslavije, svoji ljubezni do slavne Rdeče armade in svoje hvaležnosti do zavezniških armad Anglije in Amerike.

Churchill Trumanu in Stalinu

London 10. maj. — Ministrski predsednik Winston Churchill je poslal na dan zmage pozdravne telegrame predsedniku USA Trumanu in maršalu Stalinu. V telegramu, naslovljenem predsedniku Trumanu, se spominja boja Združenih držav, ki ga je tako dolgo in uspešno vodil rajni predsednik Roosevelt: podčrtal je edinstvo Anglije in Amerike. — V telegramu, naslovljenem maršalu Stalinu, je naglasil topli čustva hvaležnosti do Rdeče armade, ki ima velik delež pri zmagi Združenih narodov, in izrazil prepričanje, da bo Sovjetska zveza mnogo pripomogla k obnovitvi Evrope in vsega sveta.

Angleško priznanje Rdeči armadi

London 11. 5. Angleški kralj je Kalininu izrazil svoje občudovanje zaradi neverjetnih podvigov in junaštva Rdeče armade in dodal: „Upam, da bo našemu skupnemu delu v vojni sledilo še ožje sodelovanje v času mira.“

Naša vojska je dosegla črto Maribor—Lipnica

Beograd, 9. maja — Po osvoboditvi Zagreba, Ljubljane in Varaždina so naše čete hitro napredovale v smeri proti Avstriji ter preganjale in uničevale sovražnika, ki je še dalje nudi odpor v posameznih, nepovezanih skupinah. Naše čete so zaplenile ogromne množine vojnega materiala in ujele veliko sovražnikovih vojakov in oficirjev.

Vojno poročilo generalštaba Jugoslovanske armade

Beograd, 10. maja. — Vojno poročilo generalštaba Jugoslovanske armade: Naše čete hitro gonijo sovražnika proti Avstriji. Razbita je 41.

nemška divizija, 13 ustaški polk in druge nemško-ustaške formacije. Ujeto je večji del moštva teh enot, a drugi so padli v bojih ali se razbežali. Ves vojni material je zaplenjen ali uničen. Naše čete, ki se borijo v dolini Drave, so dosegle črto Maribor—Lipnica.

Ob priliki osvoboditve Ljubljane je padlo 520, a ujetih je bilo 700 sovražnikovih vojakov. Zaplenjeno je bilo 120 topov, 110 minometalcev, 500 puškomitraljezov, 580 avtomatičnih strojníc, 285 kamionov, 30 traktorjev, 5 železniških kompozicij z različnim vojnim materialom in velike množine drugega orožja in vojnega materiala, ki še ni preštet.

Tri pohvale Vrhovnega komandanta maršala Tita

Pohvala enotam 2. armade:

V težkih bojih z močnimi sovražniimi silami so enote 2. armade v času od 28. aprila do 8. maja 1945 leta na področju med reko Uno in Kolpo in kasneje med Savo in Krko zlomile ves sistem sovražnikove obrambe in zavzele ter osvobodile mesta: Bosanski Novi, Dobrljin, Bosansko in Hrvatsko Kostajnico, Bosansko in Hrvatsko Dubico, Sisak, Petrinjo, Generalški Stolp, Netretić, Ozalj, Karlovac, Jastrebarsko, Veliko Gošićo, Metliko, Samobor, Krško in več drugih mest.

V teh bojih je sovražnik pretrpel velike izgube na moštvu in materialu.

Za izvojevanje teh zmag pohvaljujem enote 2. armade pod poveljstvom general-poročnika Koče Popovića, general-majorja Radovana Vukanovića, general-majorja Ljube Vučkovića in polkovnika Blaža Lombara.

Izrekam pohvalo vsem borcem in komandirjem enot, ki so izvojevali te zmage.

Slava padlim junakom za osvoboditev naše domovine!

Smrt fašizmu, svobodo narodu!
Beograd, 10. maja 1945.

Vrhovni komandant, maršal Jugoslavije

Josip Broz-Tito

Pohvala enotam 3. armade:

V zmagoslavnem prodiranju so enote naše 3. armade v večdnevih trdovratnih bojih zlomile žilav sovražnikov odpor ter zavzele in osvobodile veliko število mest, med njimi Bjelovar, Koprivnico, Križevce, Varaždin, Varaždinske Toplice, Ptuj in Krapino ter prizadejale sovražniku velike izgube na moštvu in materialu.

Za izvojevanje teh zmag pohvaljujem enote naše 3. armade pod poveljstvom general-poročnika Koste

Nadja, general-majorja Mate Jerkovića, polkovnika Branka Petrićevića, polkovnika Vukašina Subotića in polkovnika Ivana Šiblja.

Izrekam zahvalo vsem borcem in komandirjem enot, ki so izvojevale te zmage.

Slava padlim junakom za osvoboditev naše domovine!

Smrt fašizmu, svobodo narodu!
Beograd, 10. maja 1945.

Vrhovni komandant, maršal Jugoslavije
Josip Broz-Tito.

Pohvala enotam 1. in 2. armade:

Enote naše 1. in 2. armade so v velikem zaletu z juga in vzhoda zlomile trdovratno sovražnikovo obrambo zagrebkega utrbenega pasu in zavzele ter osvobodile Zagreb, glavno mesto federalne Hrvatske. Z umnim manevrom naših enot je ostalo mesto nepoškodovano in bilo obvarovano pred razrušenjem.

Za osvoboditev mesta Zagreba pohvaljujem enote naše 1. in 2. armade pod poveljstvom general-poročnika Koče Popovića, general-poročnika Peka Dapčevića, general-majorja Radovana Vukanovića, general-majorja Ljube Vučkovića, general-majorja Milutina Morače, polkovnika Milenka Todorovića in polkovnika Blaža Lombara.

Izrekam zahvalo vsem borcem in komandirjem enot, ki so izvojevale te zmage.

Slava padlim junakom za osvoboditev naše domovine!

Smrt fašizmu, svobodo narodu!
Beograd, 10. maja 1945.

Vrhovni komandant, maršal Jugoslavije
Josip Broz-Tito.

Sedaj je na vrsti Japonska

London 11. 5. — Po izjavi Churchilla bodo sedaj vsa sredstva usmerjena za boj proti Japoniji. General Mack Arthur iz Daljnega vzhoda javlja, da so v zadnjih dveh mesecih potopili 2 milijona ton japonskega brodogva v vodah Tihooceana.

Dve francoski diviziji sta pripravjeni, da odrineta na japonsko bojišče. Zavezniška letala so bombardirala otoka Kiušu in Rušu. Amerikanci so že zavzeli 2/3 japonskega otoka Okinava.

Z zaupanjem gledamo v bodočnost

London 11. 5. Stalin je poslal Churchillu telegram: „Pozdravljam britansko armado, ki se je skupno z nami borila proti skupnemu sovražniku, nemškemu imperikalizmu. Z zaupanjem gledam na daljnji razvoj naših odnosov.“

Izdajalec Nedič ujet

Radio Beograd poroča, da so zavezniške čete ujele nekje v Avstriji generala Milana Nedića, predsednika srbske quislinške vlade, in njegovo brata Milutina.

Proglas maršala Stalina narodom Sovjetske zveze

Moskva, 9. maja: — Tovariši Rojaki! Rojakinje!

Prišel je veliki dan zmage nad Nemčijo. Fašistična Nemčija, ki so jo Rdeča armada in čete naših zavezničkov vrgle na kolena, je priznala, da je premagana, in podpisala brezpogojno kapitulacijo.

Predhodni protokol kapitulacije je bil podpisan 7. maja v Reimsu, a 8. maja so predstavniki nemške vrhovne komande v navzočnosti predstavnikov vrhovne komande zavezniških sil in vrhovne komande sovjetskih sil podpisali v Berlinu končni akt o kapitulaciji, čigar izvrševanje se je začelo 8. maja ob 24. uri.

Ker poznamo podle lastnosti nemških vodij, ki smatrajo pogodbe in sporazume za košček parirja, nismo mogli verovati njihovi besedi. Toda od danes zjutraj so začele nemške čete izpolnjevati pogoje kapitulacije, polagajo orožje in se predajajo našim četam. To ni več navaden košček papirja, to je že dejanska kapitulacija nemških oboroženih sil. Resnica pa je, da ena skupina nemških sil na Češkoslovaškem še vedno noče izpolniti pogojev kapitulacije, toda upam, da bo Rdeči armadi uspelo, tudi to skupino spametovati.

S polno pravico moremo izjaviti, da je tu zgodovinski dan dokončnega zloma Nemčije, dan velike zmage našega naroda nad nemškim imperikalizmom.

Velike žrtve, ki smo jih dali za svobodo in neodvisnost naše domovine, nezasljučano pomanjkanje, ki ga je trpel naš narod, intenzivno delo v zaledju in na fronti niso bili zaman položeni na oltar domovine, ovenčani

so bili s popolno zmago nad sovražnikom.

Stoletni boj slovanskih narodov za njihov obstanek in neodvisnost, je končan z zmago nad nemškim osvajačcem in nemško tiranijo. Od sedaj bo nad Evropo plapolala velika zastava svobode narodov in miru med narodi.

Pred tremi leti je Hitler javno izjavil, da smatra za svojo nalogo, razkosati Sovjetsko zvezo in od nje odtrgati Kavkaz, Ukrajino, Belo Rusijo, baltiške države in druge dežele Sovjetske zveze. Dobre dni je rekel: Mi bomo uničili Rusijo, da se nikoli več ne pomore! To je bilo pred tremi leti, toda ti mastni Hitlerjevi načrti niso vodili do uspeha. Razvoj vojne jih je spremenil v prah. Zgodilo se je nekaj popolnoma drugega, kot to, o čemer so sanjali hitlerjevci. Nemčija je do tal poražena. Nemške čete se predajajo. Sovjetska zveza praznuje zmago, vendar ne namerja raztrgati ali uničiti Nemčijo.

Tovariši! Velika domovinska vojna je končana z našo popolno zmago. S tem je zaključena doba vojn v Evropi. Začela se je doba mirnega razvoja. Jaz Vam čestitam k zmagi, dragi rojaki!

Slava naši junaški Rdeči armadi, ki je ubranila neodvisnost naše domovine in izvojevala zmago nad sovražnikom!

Slava našem velikemu narodu, narodu zmagovalcu!

Večna slava junakom, ki so padli v bojih proti sovražniku in dali svoje življenje za svobodo in srečo našega naroda!

Dnevna zapoved Vrhovnega poveljnika četam Rdeče armade in vojni mornarici:

Dne 8. maja 1945. leta so v Berlinu podpisali predstavniki nemške vrhovne komande akt o brezpogojni kapitulaciji nemških oboroženih sil.

Zmagoslavje je dokončano v lika vojna za domovino, ki jo je sovjetsko ljudstvo vodilo proti fašističnim nemškim osvajačcem. Nemčija je popolnoma poražena. Tovariši rdečearmejci in mornarji, podoficirji in oficirji armade in mornarice, generali, admirali in maršali!

Čestitam vam k zmagoslavnemu koncu velike vojne za domovino! V znak končne zmage nad Nemčijo bo

danes 9. maja, na dan zmage, ob 22. uri pozdravila prestolnica naše domovine Moskva junaške čete Rdeče armade in enote vojne mornarice, ki so izvojevale to sijajno zmago, s tridesetimi artilerijskimi plotuni iz 1000 topov.

Večna slava junakom, ki so padli v bojih za neodvisnost naše domovine!

Naj živi zmagoslavna Rdeča armada in vojna mornarica!

Vrhovni komandant,
maršal Sovjetske zveze Stalin.

Gospodu Winstonu Churchillu ministškemu premieru Velike Britanije!

Pošiljam Vam in Vašim narodom najpriskernejše čestitke v teh zgodovinskih dneh zmage nad hitlerjevsko Nemčijo ter Vam izrekam hvaležnost za vse, kar ste storili vi in vaša država našim narodom v borbi proti našemu skupnemu sovražniku.

Beograd, 9. maja 1945.
Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito.

Gospodu Harryu Trumanu, predsedniku Združenih ameriških držav!

V dneh zmage združenih narodov nad fašistično Nemčijo pošiljam vam in vašim narodom prisrčne pozdrave in izrekam hvaležnost za pomoč, ki ste nam jo izkazali v tej skupni borbi proti istemu sovražniku.

Prepričan sem, da bodo združeni narodi po teh krvavih bojih zavaro-

vali mir in varnost, ki je nam vsem potrebna.

Beograd, 9. maja 1945.
Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito.

Vrhovnemu poveljniku, maršalu Sovjetske zveze Stalinu!

V tem največičastnejšem trenutku zmage nad hitlerjevsko Nemčijo pošiljam narodi Jugoslavije prisrčne pozdrave in izrekajo globoko in bratsko hvaležnost Rdeči armadi in narodom Sovjetske zveze za one ogromne žrtve in napore, ki so jih storili za rešitev in boljšo bodočnost vsega človeštva.

Beograd, 9. maja 1945.
Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito.

Göringove izjave

London, 11. 5. — Göring je kot ujetnik 7. ameriške armade izjavil, da je bil Hitler omejen, Ribentropp topov, a Göbels čudak.

Temeljna naloga konference v San Francisku

Hitlerjevska Nemčija je skupno z drgnimi napadalnimi narodi zanesla strašno vojno, na katero se je že dolga leta pred tem temeljito pripravila. V ta namen je vpregla ves državni in zasebni aparat. Ravno ta okolnost pojasnjuje uspehe fašističnih armad v prvih dveh vojnih letih. Napadeni narodi in države so uvideli, da je treba fašistične napadalce uničiti s še močnejšimi vojaškimi operacijami, zasnovanimi po enotnem načrtu. To spoznanje je vodilo napadene narode h konferenci v Teheranu decembra meseca 1943 ter h konferenci v Jalti na Krimu v februarju mesecu 1945. Tu so vrhovni šefi glavnih treh držav Sovjetske zveze, Anglije in Združenih ameriških držav izdelali podoben načrt operativnih akcij fašističnih akcij na fašistične armade. Ta načrt se je izvedel z vso natančnostjo in vodil do odločilnih zmag ter slednjic do končne zmage nad fašizmom.

Toda cilj ogromnih naporov Združenih narodov ni bil samo premagati fašizem in uničiti hitlerjevske Nemčije, marveč istočasno tudi zagotoviti pravičen in trajen mir ter izključiti vsako agresivnost novih Hitlerjev in Musolinijev.

Predvsem so zastopniki Sovjetske zveze opozarjali na smoter vojne. To gledanje na vojno in na povojni čas je maršal Stalin 1944 ob obletnici sovjetske revolucije podrobno utemeljil ter zahteval, da je bodoči mirovni pogodbi potrebna tudi posebna organizacija miru, ki bo mogla z lastnimi sredstvi ohraniti mir in zagotoviti mednarodno varnost.

Stalinove besede so bile: „Poleg popolne razorožitve agresivnih narodov je tudi potrebno, da se ustvari posebna organizacija iz predstavnikov miroljubnih narodov za zaščito miru in ohranitev mednarodne varnosti, da se vodilnemu organu te organizacije dajo na razpolago minimalna sredstva oboroženih sil, potrebnih za preprečitev napada in da je dolžnost te organizacije, da v slučaju potrebe brez odlašanja uporabi oboroženo silo za odvrnitev ali likvidacijo napada ter za kaznovanje krivcev napada.“

„Ni s tem mišljeno obnavljanje Društva narodov žalostnega spomina, ki ni imelo niti pravice niti sredstev preprečiti napad. Ta organizacija pa mora biti nova, posebna, polnopravna mednarodna organizacija, ki razpolaga z vsem, kar ji je potrebno, da ohrani mir in prepreči novo vojno.“

Potrebo po taki novi mednarodni organizaciji miru so začeli spoznavati in uvidevati tudi v Angliji in Združenih ameriških državah. Končno je bilo to uradno stališče Sovjetske zveze sprejeto tudi na konferenci v Jalti. Sklenili so, da v to svrhu skličejo 25. aprila 1945 novo konferenco v San Francisku, kjer se novi posebni organizaciji za zaščito miru in ohranitev mednarodne varnosti določijo področje in potrebna sredstva ter da se iz zastopnikov miroljubnih narodov sestavi poseben odbor. Tako je prišlo do sklicanja konference v San Francisku, kjer sodelujejo zastopniki 47 narodov, ki so si pravico udeležbe na konferenci pridobili z aktivnim sodelovanjem v boju proti fašistični agresiji.

Delo delegatov konference v San Francisku je bilo najprej omejeno na določitev posebnih komisij. V glavnem so bile izvoljene 4 komisije, v katerih je zastopana tudi jugoslovanska delegacija. Dne 2. maja je bila končana generalna debata pred plenarnim zborom delegatov. Nato se je

SSSR v sedanji vojni

Naša zaveznica Zveza socialističnih sovjetskih republik je največja država na svetu. Je skoraj 100 krat večja kakor Jugoslavija in pokriva 1/6 vse kopne zemlje. Je tudi silno bogata. Ima velikanska plodna zemljišča in silne količine najboljšega premoga, petroleja ter bogastvo vsakovrstnih rudnin, od železa, bakra, svinca in aluminija pa do zlata. V letu 1936 je Sovjetska unija izkopala 208 ton zlata. Če bi bilo treba, bi lahko izkopala še mnogo več. Pred prejšnjo svetovno vojno so bila ta bogastva slabo izkoriščana. Tuji denarni mogotci in domači plemeniški so sicer s carsko rodbino na čelu izkoriščali rudno blago, ljudstvo pa ni imelo od tega ničesar. Niti carska ruska armada se ni oborožila iz lastnih tovarn, ker je bila vsa industrija razdeljena čisto proti narodi in proti pameti. Tako je ležal neizkoriščen sijajni premog v Don-skem bazenu, istočasno so pa za velike tovarne v tedanjem Petrogradu (zdaj Leningrad) privražale angleški premog čez morje. Po prvi svetovni vojni in po revoluciji, ki jo je izvedlo ljudstvo 1917. leta, so prevzeli vodstvo obubožane in opustošene dežele, Lenin in njegovi tovariši. Zapad jim ni pomagal. Rusi, Ukrajinci, in ostali narodi Sovjetske zveze so bili navezani samo nase. Z brezprimernim navdušenjem so se vrgli na napore delo. Predvsem so vedeli, da potrebujejo kovinsko industrijo. Zato, da bi si sami delali svoje lastne lokomotive in vagoni, avtomobile in letala, električne aparate, poljedelske stroje, pa tudi topove in strojnice. Brez gospodarske neodvisnosti ni svodode in samoodločbe. Sovjetska dežela je silno bogata, manjkalo pa je inženirjev in izkušnih delavcev. Vse to je bilo šele treba vzgojiti. Prvi inženirji so bili pogostokrat dobro plačani inozemci, ki so bolj gledali na svojo lastno korist kakor na korist dežele. Strahovite težave je bilo treba prebrest, preden je mlada sovjetska industrija povezala kraje, ki so imeli sirovine za industrijo, s poljedelskimi kraji, kjer pa ni bilo ne železa ne premoga za poljedelske stroje. Sovjetska zveza je ustvarila industrijo tam, kjer je carska Rusija ni imela. Čez noč so zrasle tovarne v Donbasu, na Uralu in v Sibiriji poleg neverjetno bogatega kuzneckege premogovnega okrožja. Zrasle so visoke peči, v katerih se je pretapljalo železo. Rasli so dimniki tovarn, zrasli so ogromni jezovi, ki so zadrževali reke, ob njih pa elektrarne. Tam, kamor nikdar ni stopila človeška noga, so zapuhale lokomotive in zdrveli avtomobili. V zraku so se pojavila sovjetska letala in vedno več jih je bilo. Vse to so dosegli narodi Sovjetske unije z velikanskimi napori in silnim samoodrekanjem. Sovjetska unija se je z vso silo vrgla na izgradnjo težke industrije, pri tem pa je morala nujno zanemarjati takozvano lahko industrijo, na primer industrijo obleke in pohištva,

začelo delo v komisijah. Dne 3. maja so imele vse štiri komisije seje za kontroliranje in ugotovitev poslovnika dnevnega reda. Velike države so prepustile poročevalska mesta v komisijah malim državam, ki niso zastopane v izvršnem odboru konference. Naknadno sta bili povabljeni tudi Ukrajina in Belorusija, da sodelujeta na konferenci in sta se temu pozivu takoj odzvali.

Dne 2. maja je na konferenci govoril tudi predstavnik jugoslovanske delegacije, minister zunanjih zadev dr. Ivo Šubašič. Pred plenarnim zborom konference je razložil stališče Jugoslavije. V svojem govoru je povdaril, da hočejo narodi Jugoslavije in njihova vlada tudi nadalje ostati brani-lci miru in svobode ter da hočejo ukreniti vse, da podprejo iniciativo, ki stremi, da se omeji in izključi vojna kot mednarodno politično sredstvo. Ko

sploh vse, kar dela človeku življenje udobnejše in prijetnejše. Delavci, ki so se učili izdelovati najbolj zamotane stroje, so spali v lesenih barakah in so bili zelo pomanjkljivo odeti. Vkljub vsemu — imeli so vero. Vkljub vsemu, začeli so nositi glavo višje in srce jim je utripalo radostno, ko so videli stroje, ki so delali zanje. Z mnogimi stroji so preorali ogromna polja, ki jih je bilo vedno več. Zavalovilo je žito v krajih, ki so jih prej imeli za nerodovitne. Sovjetska unija je kmalu dosegla in presešla poljedelsko moč carske Rusije. Po tolikih naporih je končno postalo tudi življenje nekoliko lažje. To je bilo okrog leta 1934. Takrat se je gospodarstvo Sovjetske unije uredilo. V tem času je rekel Stalin: „Življenje je postalo lažje.“

Le zakaj niso pustili Sovjetske unije pri miru? V kratkem času bi bila imela vsega, pa prav vsega na pretek, njeni državljani bi bili najbolj preskrbljeni in najbolj izobraženi ljudje na svetu. Toda požrešni fašizem se je polakomnil bogastev Rusije in Ukrajine. Nemci, ki so leta 1941. napadli Sovjetsko unijo, so se leta in leta pripravljali na vojno in samo na vojno. Svoje ljudi so vadili za ubijanje in samo za ubijanje. Zanašali so se na silno izvežbanost svojih častnikov, podčastnikov in vojakov. Vse vrste orožja so Nemci uporabljali, tako kakor uporabljajo nogometno moštvo različne igralce v igri. V pravem trenutku so nastopila letala, potem spet tanki, topništvo ali pehota. In vse to z bliskovito naglico. Vse se je prevažalo na avtomobilih in motornih kolesih. Nemčija je imela poleg svoje lastne industrije na razpolago tudi močno vojno industrijo Francije, Belgije in Češke. Njena vojska ni bila samo bolje izvežbana in bolj oborožena. Tudi številnejša je bila, kakor katera koli vojska na svetu.

Tej grozoviti vojski so narodi Sovjetske unije postavili nasproti svojo izredno hrabrost in žilavost, pa tudi um in iznajdljivost. Ko so jim Nemci vzeli železne rudnike v Krivem Rogu, uničili Dnjepr-prostori in vzeli Donbas, so Rusi vse, kar je le šlo, odvlekli za Ural, kjer so imeli dosti železa in dosti premoga. Nekateri stroje so naročili iz Anglije in Amerike in sredi v vojnem naporu na vso silo začeli kovati orožje, s katerim bodo bili Nemce. Spočetka so bili slabše oboroženi kakor Nemci. Pa so prišli s svojimi lahkiimi, a silno učinkovitimi brzostrelkami. Z izvrstnimi tanki, izredno gibljivimi letali, takozvanimi Stalinovimi orglami in Stalinovimi svečami, raketami za razsvetljevanje, ki gorijo delj kakor katere koli druge rakete na svetu. Nemcem se o vsem tem niti sanjalo ni. V svojih poročilih so stalno poskušali vzbujati vtis, kakor da bi oni bili sijajni vojaki, prav nekakšni nadljudje, Rusi pa samo smrdljiva drhal, ki dosega uspehe edinole z grobo silo. Nič ni bilo bolj napačno. Ne

je navajal junaško vlogo Jugoslavije v tej vojni, je podčrtal, da se more mednarodna vzajemnost ohraniti le na podlagi priznanja in izvedbe principov popolne enakosti vseh članov bodoče svetovne mirovne organizacije.

Njegov govor je imel zelo ugoden učinek med delegat konference ter predstavniki tiska. Časopisi so objavili njegov govor v celoti. Podčrtavajo pravice jugoslovanskih narodov, ki so v borbi proti fašizmu dali ogromne žrtve, da sodelujejo v novi svetovni organizaciji in da je treba brezpogojno priznati enakopravnost malih narodov z velikimi. Le na ta način se more ustvariti trden mir in prava organizacija miru, ki bo enkrat za vselej preprečila vojno kot mednarodno politično sredstvo agresivnih narodov, ter zagotovila miren razvoj svobodoljubnega človeštva.

z grobo silo, z umom in iznajdljivostjo, s pridnostjo in z načinom njihovega gospodarstva in dela so sovjetski narodi premagali Nemce. Sovjetski maršal in generali so svoje vedno bolj izvežbane čete vodili od zmage do zmage. Zdaj so izvojevali nad Nemci več kakor tristo zmag in dokončno uničili barbarski nemški fašizem. Složno, združeno organizirano in premišljeno delo je napravilo iz Sovjetske zveze to, kar je danes. Sovjetska zveza je pokazala iste lastnosti tudi v miru. In mi, ki smo tudi trpeli in se borili, smo lahko vseli in ponosni, da smo s to ogromno in mogočno državo sklenili pakt prijateljstva in medsebojne pomoči. Naši bratje Rusi, Ukrajinci, Belorusi in ostali narodi Sovjetske zveze so nas osvobodili, pomagali nam bodo tudi pri gospodarski obnovi in pri izgradnji nove Jugoslavije.

Odločna beseda italijanskega protifašista o Trstu

Namestnik poveljnika mesta Trsta Adriano je govoril v tržaškem radiu italijanskim someščanom:

„Mnogi znanci, sorodniki, prijatelji in drugi meščani Trsta italijanske narodnosti so zaskrbljeni in me sprašujejo, kaj bo s Trstom. Someščanom lahko odgovorim na ta vprašanja z razlogi bivšega jugoslovanskega pooblaščenega ministra dr. Smodlake, iz katerih je popolnoma jasno, da teritorij mesta pripada onemu narodu, ki živi okoli mesta, in zaledju, ki mesto dejansko prehranjuje, ki omogoča življenje in razvoj mesta, v našem primeru Trsta. Ker živijo Slovenci okoli Trsta in v zaledju, je popolnoma razumljivo, da pripada Trst njim in Jugoslaviji. Poleg prirodnih razlogov so tudi gospodarski razlogi, ki zahtevajo, da se Trst priključi Jugoslaviji. Trst bo kot pristanišče Združene Slovenije zavzemal zopet ono mesto, ki ga je zavzemal nekdanj, še več, Trst se bo mogel šele sedaj popolnoma razviti. Nasprotno pa bi Trst v mejah Italije samo propadal ali pa služil kot vzrok, da Italija ponovno začne z imperialistično politiko, da zahteva tržaško zaledje in za njim vso Slovenijo. Trst je torej Italiji potreben samo tedaj, če hoče Italija nadaljevati s svojo imperialistično politiko.“

Jasenovac - taborišče smrti

Naše čete so osvobodile znano taborišče smrti Jasenovac na Hrvaškem. Pred prihodom naših čet so ustaši pogrnali taborišče v zrak in prav tako vas v bližini.

Ko so ustaški zločinci izvedeli, da se približuje naša vojska, so taborišče minirali. Takrat je več tisoč jetnikov, med njimi mnogo žena in otrok, navelilo proti vratom, da se rešijo. Ustaši so z mitraljezi kosili po njih, tako da se je rešilo samo 150 ljudi. Ko so prišli naši borci na mesto taborišča, so našli tam več zoglenelih trupel.

Jasenovac je bilo najstrašnejše in naj največje koncentracijsko taborišče v Jugoslaviji. V času krvave gestapovsko-ustaške tiranije je bilo tu pobitih nad 800.000 ljudi, večinoma Srbov in Hrvatov, pa tudi nekaj sto Slovencev. Ustaši so jetnike grozovito mučili, potem pa jih v množicah pobijali s kamenjem in sekirami ali pa jih žive tlečili v velike opekarske peči. Po štirih letih je napravila Jugoslovanska armada konec zločinskemu uničevanju naših narodov in Jasenovac bo ostal simbol trpljenja in boja jugoslovanskih narodov proti osvajalcem in njih plačancem.

V slovenski radgonski okolici

S tovarišem sva pri Gederovcih prečkala Kučnico. Sredi pomladnega zelenja je o bivši meji med Jugoslavijo in Avstrijo pričalo le pogorelo, razrušeno carinsko poslopje. Danes te meje ni več. Zmagoviti rdečearmejci so povezali s slovenskim Prekmurjem radgonsko okolico, vasi Žetinci, Potrna, Dedonci, Zenkovi in Gorica.

V Žetincih, ki leže ob glavni radgonski cesti, sva se ustavila ob prvem domu. Med tem ko sva se z gospodinjo razgovarjala o osvoboditvi, ki je prišla ob pravem času, so se nama pridružili tudi otroci. Bosonogi so skakljali okrog naju.

„Sedaj bomo hodili v slovensko šolo, ali ne?“ — se je opogumil fantič s peterokrako zvezdo na kapi.

„Naš oče vsak dan berejo slovenske novine“ — nama je pripovedoval šolarček. Sredi vasi, med ogradi, sva srečala starejše vaščane s slovenskimi narodnimi trakovi na rokavih.

„Nič dobrega nismo imeli pod Nemci“ — je začel pripovedovati tršat vaščan.

Sosed pa je pristavil: „Enajst tednov sem sedel zaradi vzklika: „Živio Jugoslavija! Pa nič zato! Sedaj bomo svobodno živeli!“

Nisva jih hotela zadrževati. Ustanavljali so vaško zaščito. Med mladimi setvami sva se pognala naprej, v Potrno. Vas je evakuirana. Na cesti sredi vasi, ki je najbližja Radgoni, pa naju je prijetno iznenadil slovenski pozdrav. „Saj smo vendar Slovenci“ — nama je hitelo razlagati dekletke s trobojko v gumbnici, s srečnim nasmeškom.

Iz Potrne sva po poljskih kolnikih zavila v Dedonci. Ljudje so bili pri delu. Starček, ki naju je prijazno sprejel in ki sva mu med razgovorom dala časopis, je vzel pipo iz ust in dejal: „Slovenski čitamo kot očenaš. In to zelo radi!“ Mlajši gospodar je takoj preletel vojne novice. Dva mla-

da fanta, ki sta ušla nemškimi gestapovcem, sta vneto, vsa srečna razlagala, kako so fantje v vasi kljub prepovedi peli slovenske pesmi.

V Zenkovicah naju je prav tako sprejela lepa slovenska beseda. Tudi v Gorici. Neka starka naju je vsa srečna pozdravila: „Da, tudi jaz sem Slovenka!“ — Pripovedovala nama je o nemškem terorju in pa o tem, kako so hitlerjevci vse odnesli. „Jesti mi zdaj dajejo ruski vojaki, ki so zelo dobri — je zaključila. Sonce je že stalo visoko, ko sva zapuščala Gorico. Otroci so po travnikih še nabirali narcise ali kot jim oni pravijo „podkolanice.“ Zapuščala sva košček slovenske zemlje, ki so jo hitlerjevci z najbrutalnejšim raznarodovanjem hoteli za vedno vtopiti v germansko morje. Slovenske vasi v radgonski okolici pa so očuyale svojslovenski narodnostni izraz. Šolarčki tu čakajo na slovenske šole, mladinci, ki so ušli gestapu, mladincev-aktivistov in slovenske knjige, da s starši vred zažive lepše življenje pod svobodnim soncem, v Titovi Jugoslaviji. F. Šebjanič

Rako naj čitamo Novi čas?

Mnenje o časopisu je premnogokrat napačno. Smatrajo ga za košček tiskanega papirja, na katerem so najnovejše vesti z nekaj rubrikami iz dnevnega življenja in mogoče še kakšen leposlovni prispevek. To mnenje o časopisu je zastarelo, meščansko, nazadnjaško, izvira iz časov, ko so vladajoči sloji v svojem političnem prizadevanju smatrali politično zrelost širokih ljudskih množic za nevarno.

V zadnjih desetletjih se je moralo to gledanje vidno umikati novim, naprednejšim nazorom. Vedno bolj so povdarjali, da je časopis najprimernejše in najuspešnejše sredstvo za izobraževanje širokih ljudskih plasti in za njihovo pravilno politično vzgojo.

Drago Destovnik-Kajuh:

Materi padlega partizana

Takrat, ko je prvič ročice razprl,
takrat si v radosti plašno vztrepetala:
samo, da mi ne bi, da ne bi umrl!

Takrat, ko na prsih je tvojih še spal,
takrat si mu nežno v solzah šepetala:
Glej, kmalu iz tebe cel fant bo postal.

Postal je tak fant, da bi gore premikal,
nikdar se ni klicu svobode izmikal.
Tako si mu segla poslednjič v roko,
in v tebi je telo: Da! Vrnil se bo!

Zdaj veter raznaša besede njegove,
prisluhni natanko, da čuješ glasove:
Lepo je, veš, mama, lepo je živeti,
toda, za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti!

Predvsem je v našem osvobodilnem boju dobil časopis posebno odločilen pomen pri vzgoji našega novega človeka. Isti pomen in važnost pa ima časopis danes, ko smo zmagoslavno zaključili vojno proti fašističnim osvajalcem. V tem trenutku se nam odpirajo pogledi na nove naloge. Fašistični osvajalci so nam porušili domove, vasi in mesta. Vsepovsod vidimo kup potreb in nalog, ki nas kličejo na delo. Za delo obnove naše od fašizma in njegovih hlapcev razdejane domovine potrebujemo prosvetljenih, trezno mislečih in politično zrelih ljudi, predvsem v borbi prekaljene in odločne mladine.

In ravno tu mora časopis postati živa knjiga za življenje in vodnik v življenje. Toda samo čitati časopis je premalo. Treba je tudi vedeti, kako ga moramo čitati?

Predvsem si moramo biti na jasnem, da časopis ne obstoji samo iz široko ti-kanih naslovov. V drobnem tisku je obsežna prava vsebina. Zato prečitaj sleherno vrstico!

Čitati moramo časopis počasi, da nam je vsebina jasno pred očmi, da nam je piščeva misel jasna in da ji stalno sledimo. Zato časopisa ne smemo „požirati“, marveč ga resnično čitati in prečitati!

Podlago takemu čitanju časopisa tvori študij uvodnih članov. Ti so namreč najbistvenejši del časopisa. Tu je zajeto jedro najaktualnejših vprašanj in njih razmotrivanj. Uvodni članki hočejo razjasniti gonilne sile družabnega življenja, njih nastanek, razvoj in učinek ter čitatelju ustvariti ono razgledno točko, s katere more vse druge dogodke pravilno presojati, jih razumeti in zavzemati do njih pravilno razmerje. Uvodni članki „Novega časa“ bodo čitatelja vodili po poti, ki pelje k pravilnemu gledanju na našo novo demokratično federativno Jugoslavijo, da jo bomo znali ceniti in ji biti pripravljeni dati vedno vse, kar bi moglo služiti njenemu gospodarskemu in kulturnemu napredku ter socialnemu izboljšanju življenjskih pogojev njenih državljanov in vsega človeštva.

Slovenski kulturni delavci v narodno osvobodilnem boju

Slovenski kulturni delavci so sprejeli kot program svojega boja Cankarjev testament: „Boj za osvoboditev naroda je boj za kulturo: tisti, ki ta boj blati in mu podtika nečiste namene, je sovražnik naroda in sovražnik kulture.“ (Cankar; Slovensko ljudstvo in slovenska kultura).

Ze v stari Jugoslaviji se niso okrog dveh naprednih revij Sodobnosti in Ljubljanskega zvana zbirali samo tisti, ki so v slovenskem kulturnem življenju bili svobodoljubni, temveč tudi vsi tisti, ki so v umetniškem ustvarjanju res predstavljali neke vrednosti. Tudi tukaj se je pokazalo, da je ljubezen do resnice ena najvažnejših postavk kvalitete v umetnosti.

V nepomirljivem boju s terziti reakcionarne publicistike in žurnalistike, ki so danes postali Rupnikovi propagandisti, so slovenski kulturni delavci branili svobodo umetniškega ustvarjanja in svobodni razvoj slovenske narodne kulture.

Ko je fašistični okupator podjarmil našo domovino, je nastala ena najlepših pesmi slovenskega pesništva: „Veš, poet, svoj dolg?“ Kulturni delavci so stopili v vrste narodno osvobodilnega pokreta, da bi v obrambi slovenskega naroda obranili slovensko kulturo.

Od prvega dne ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki daje smer slovenski osvobodilni borbi, ji stoji na čelu kot predsednik kulturni delavec, znani slovenski literarni kritik, esejist in esteti Josip Vidmar, med člani Izvršnega odbora OF pa je pesnik in publicist Edvard Kocbek.

V letih, ko je slovenski narod dajal in še daje neštete žrtve za svojo osvoboditev in popolno zedinjenje, za bratstvo in edinstvo jugoslovanskih narodov, najdemo v zapiskih padlih junakov mnogo imen znanih slovenskih kulturnih delavcev.

Znani slavist in preternolog dr. Avgust Žigon je padel od roke zahrbnega italijanskega fašista, v nemškem koncentracijskem taborišču Dechau pa je umrl od gladi in grdega ravnanja profesor Avgust Pirjevec, slavist in ravnatelj vseučiliške knjižnice v Ljubljani.

V času velike italijanske ofenzive poleti 1942 je v gozdovih poleg Kočevskega loga padel eden najbolj ih pesnikov prve povojne generacije Miran Jarc. V bojih proti nemškemu okupatorju, ki jih je v pretekli zimi na Štajerskem bojevala 14. divizija, je padel nadarjeni pesnik Karel Destovnik-Kajuh, ki se je kot umetnik izobrazil v teku bojev za osvoboditev. V času nemške ofenzive jeseni 1943. je padel mladi slovenski komponist France Šturm, sin vseučiliškega profesorja Šturma, ki so ga pa ubili Rupnikovi domobranci.

Na morišču v zloglasni ljubljanski gramozni jami pri Sv. Križu je bil v začetku oktobra 1942 ustreljen eden najbolj ih prijateljev Ivana Cankarja, slavn slovenski karikaturist Hinko Smreker. On je do poslednjega diha kljuboval italijanskim fašisti nim rabljem, ki so ga zaradi aktivne pomoči narodno osvobodilnemu gibanju obsodili na smrt in ubili. Nekaj dni potem, pred hi o bivšega bana Marka Natlačena, organizatorja bratomornih belogardističnih tolp, ki je za svojo izdajalsko sodelovanje z italijanskim okupatorjem sprejel zaslužen kaznen, je bilo ustreljeno 24 talcev, med njimi znani slovenski pesnik publicist, profesor Vinko Košak. Nekaj mesecev pozneje pa je bil ustreljen Ivan Rob, talentiran avtor mnogih satiričnih pesmi, poem in parodij.

Svetli primer herojskih žrtev za slovensko kulturo je dal vzpodbudo za zbiranje kulturnih delavcev v vrstah slovenskega narodno osvobodilnega gibanja.

V začetku 1942 je izšel v Ljubljani ilegalni književno-publicistični almanah „Slovenski zbornik“, v katerem so objavljena dela najbolj ih slovenskih književnikov in publicistov. Hitro potem je izšla tiskana zbirka Vladimirja Pavliča (s psevdonimom Matej Bor). Te pesmi so nastale v prvih mesecih osvobodilne borbe. Najboljše izmed njih so postale sestavni del programa partizanskih mitingov. Pesnik, ki je 1941 sodeloval v partizanskih borbah na Štajerskem, a se avgusta 1942 prebil skozi več italijanskih obročev iz Kočevskega Roga, je dal v svojih stihih nekoliko uspeših pesniških dokazov iz onih najlepših dni slovenskih partizanskih borb. Pozneje je preiel na dramatično in napisal dve drami iz narodno osvobodilne borbe, prvo „Teška ura“ iz ilegalnega delovanja v Ljubljani, drugo „Reztrganci“ iz življenja štajerskih partizanov.

Na osvobojenem ozemlju Slovenije se na-

haja tudi Mile Klopčič, ki je pred več kot dvajset leti izdal svojo prvo zbirko pesmi, posvečeno spominu Lenina, a se pozneje razvil v enega najbolj ih slovenskih pesnikov, katerega pesmi so prevedene na več jezikov. Poslednji čas je Mile Klopčič mojstrsko prevedel novo sovjetsko himno in sestavil antologijo slovenske partizanske lirike, ki je izšla v izdaji Propagandnega oddelka Glebnega staba NOV Slovenije. Za časa osvobodilne vojske je napisal dramo v enem dejanju „Mati“, ki je bila prvič uprizorjena ob priliki otvoritve velikega zbora poslancev slovenskega naroda v Kočevju 1. oktobra 1943. Prevedeno na srbski jezik so jo prikazali tudi v Beogradu.

Popularni in vsekakor najplodovitejši slovenski pisatelj France Evk je danes predsednik Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje.

V slovenskem Prekmurju deluje veliki slovenski pisatelj Mitko Kranjec, ki je preiel v tekih prilikah tri in pol leta madarskega terorja, a sedaj se obenem s pisateljem Ferdom Godino nahaja med voditelji narodno osvobodilnega gibanja v skrajnem severno-vzhodnem kotiku slovenske zemlje.

Od drugih znanih slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so že pred vojno začeli svoje književno delo, se borijo v vrstah narodno osvobodilnega gibanja pesniki Tone Seljkar in Božo Voduček, pisatelj Ivan Potrč in Bogomir Magajna. Ob njih se vse bolj in bolj odlikuje niz novih imen pesnikov in pisateljev, kot so Vitomil Zupan, avtor najboljše novele iz partizanskega življenja „Dingo“ in pisatelj dramskih poizkusov, pesniki France Kosmač, Jože Brejc in Peter Levec.

V partizanskih vrstah so tudi mnogi predstavniki slovenske likovne umetnosti, v prvi vrsti znani portretist Božidar Jakac, karikaturist Niko Pirnat, dalje slikarji France Mihelič, Dore Klemenčič, bratje Vidmar in popularni ilustrator partizanskih ciklostiziranih izdaj Ivo Šubic, ki v svojih delih obeta izrazitega slikarja-realista. Na osvobojenem ozemlju je bilo prirejenih še nekoliko slikarskih razstav in izdanih več albumov linorezov Nika Pirnata in Franceta Miheliča.

Na osvobojenem ozemlju Slovenije so organizirali nekoliko solidnih pevskih zborov. Organizatorji so znani slovenski komponisti in muziki. Dirigent ljubljanske opere Pado

Simoniti vodi zbor primorskih Slovencev „Srečo Kosovel“, medtem ko je komponist Karlo Pahor organiziral zbor partizanskih invalidov. Med partizanskimi borci se nahaja tudi slavn slovenski violinist Karlo Rupel.

Pred letom dni se je na osvobojenem slovenskem ozemlju osnovalo po odloku Izvršnega odbora OF Slovensko narodno gledališče. Med člani gledališča je nekoliko znanih igralcev, Jože Tiran, Vlado Simčičev, Tone Potokar. Ob priliki otvoritve prvega zasedanja Slovenskega narodnega osvobodilnega sveta 19. 1. 1944 v Trzinju so prikazali Cankarjevo dramo „Kralj na Betajnovi“, pozneje je gledališče nastopalo z deli Čehova in Molièra, a poleg tega tudi z dramami doma ih pisateljev, v prvi vrsti Mateja Bora in Vitomira Zupana. Pomladi 1944 je bil ustanovljen dramski kurz za člane iz vojske in s terena. Iz absolventov tega kurza se je osnovalo gledališče VII. korpusa.

Mnogi slovenski kulturni delavci, ki so se od prvega dne udeležovali v narodno osvobodilnem gibanju, so bili odpeljani v internicijo in se še niso vrnili v svojo domovino. Med njimi je treba v prvi vrsti navesti znanega slovenskega pisatelja Juža Kozeka, urednika naprednega književnega lista Ljubljanski Zvon, in pesnika Iga Grudna.

Vsa ta imena pomenijo sodobno slovensko kulturno delo. S svojo prisotnostjo v narodno osvobodilni borbi na najzgovornejši način potrjujejo globoko kulturno vlogo te borbe. Njihov rodovnik vodi do onega velikega slovenskega pesnika, ki je v svojih verzih izrazil vero v osvoboditev slovenskega naroda in njegovo zedinjenje z istokrvnimi brati v svobodni domovini. Pesem tega pesnika pod naslovom „Tja bomo na li pot...“, ki se je vodila v letih herojske borbe slovenskega naroda proti tujim fašističnim okupatorjem in njihovim podlim slugam, spada med največjastinejša dela slovenske poezije.

Ni niti enega pomembnejšega slovenskega kulturnega delavca, ki bi v teh dneh stal ob strani ali bi celo upcgnil vrat pred tuji in Rupnikovimi bestijami. Menda nikjer v Sloveniji ni potegnjena meja teko ostro kot na polju kulturnega dela: na tej strani vse, kar je kvalitativno, po vsebini in po obliki, z druge strani — nič.

BORIS ZIHERL

Pišejo nam...

KOZJANSKI ODRED MED NAMI

Ko smo v D. Lendavi izvedeli, da prihaja Kozjanski odred, smo stekli na cesto in partizanom naproti. Srca so nam močnejše bila, ko smo zagledali Kozjance. Saj smo dobro vedeli, kdo so. To so partizani, ki so šli skozi trdo borbo, ki so s svojimi žrtvami tudi pripomogli k naši svobodi. Mladinke so jim izročile rože, nato pa smo skupaj odšli v šolo. Zvečer je bila v Sokolskem domu proslava v čast štajerskim partizanom. Med drugimi sta govorila tudi predstavnika bolgarske vojske in Rdeče armade. Po recitacijah Kajuhovih in partizanskih pesmi smo zapeli vsi skupaj „Nabrusimo kose“ in še enkrat so mladinke obsule hrabre borce s cvetjem.

★

NI SE MU POSREČILO

V Filovcih je bila ena izmed najbolj zagrizenih madžarov družina Štefana Nemca. On je bil še sicer nekam previden in umerjen, zato pa sta njegova žena in tašča toliko bolj odkrito nastopali. Ljudje se ju bodo še dolgo spominjali zaradi vznemirljivih vesti, ki sta jih širili po vasi, posebno še, kako sta kričali, da naj bi že prišli v Filovce žandarji in vse „preklete partizane postrelili“.

Zdaj so pa prišli novi časi. Štefan Nemeč je to že vnaprej zaslutil in se pričel pripravljati. Najprej je bil tih, ko pa je videl, da mu nihče nič neče, je mislil, da je vse pozabljeno in je začel javno nastopati. Celotni zapisnik o vaških delavcih za vojsko je vodil pri odboru. Zaradi nepravilnega in krivičnega dela pa je bil službe razrešen in ob tej priliki so se spomnili ljudje njegove preteklosti. Bil je poslan na delo, kar je zelo majhna kazen zanj. Pa tudi drugi njegove sorte so bili poslani na delo, zdaj se pa govori po vasi, da so se vrnili in da se skrivajo. Treba bi bilo to stvar strogo raziskati in krivce kaznovati, če je to res. Očistimo svoje odbore gnoja, da bodo zares ljudski in naši!

Jože Petek

✱

PO NAŠI PRLEKIJI

„Tovariš, nimam nikogar, zato prevzemim tvoj kurirski pot po osvobojenih predelih Prlekije,“ me je pozdravil danes jutraj tajnik. „Pojdi preko Radgone v Ljutomer in Ormož in organiziraj proslavo dneva zmage.“

Dobil sem motorno kolo in hajdi na pot. Do Mure je šlo dobro, a kako priti čez reko, ko so vsi mostovi razdejani? Po vodi in deloma po deskah porušena železniškega mostu sem prišel preko reke. Poiskal sem znanca, dal sem jim okrožnice in navodila in že sem zdrčal s kolesom proti Radencem. Tukaj so tovariši že osnovali organizacijo straž. Po kratkem pogovoru in navodilih je zopet zapel motor. Z veliko radovednostjo sem se približeval ljubim domačim krajem. Pričkal se je zvonik križevske cerkve. Po dolgem času sem zopet zagledal ljube domače ljudi, ki so že rušili okupatorske barikade.

Dolžnost me vodi naprej, k prihodnjemu cilju. Kratka vožnja in že se je pokazal Ljutomer. Nemci so tukaj sistematično uničevali vse, kar je služilo ljudstvu. Ustavil sem se na ljutomerskem trgu, kjer so živahno vrveli naši odborniki in vojaštvo. Ljutomer noče zaostati za drugimi. A nato proti Ormožu.

Zapreke so neštene. Žalosten je pogled po naših lepih vinorodnih hribih. Tu je divjala vojna z vso svojo grozoto. Požgani domovi, pobita živina, razkopani, razstreljeni vinogradi in nasadi, razriti cesta

in posekani gozdovi. Pojavlja se nova zapreka, tankovska ovira.

Na trgu v Ljutomeru so bile zbrane množice ljudstva. Vrstili so se govorniki na balkonu mestne hiše in ljudstvo je navdušeno vzklikalo zmagovalcem nad odvrtnim fašizmom, ki je mučil, ubijal in zatiral vse, kar je bilo slovensko. Sedaj leži sam na tleh, zdrobljen in uničen za vedno.

✱

Rabski Slovenci pozdravljajo novo slovensko vlado

Monošter, 9. maja.

Rabski Slovenci, ki smo bili tisoč let sužnji madžarskih grofov, danes dvigamo svoj odločni glas in prosimo slovensko vlado, da nas čim prej osvobodi. Povsod po naši zemlji, po dolinah in goricah, že odmeva partizanska pesem, v borbi kipi naša mladina, vse naše vasi od Gornjega Senika do Monoštra pričakujejo našo narodno osvobodilno vojsko, z njo čuti in utripuje srce slehernega otroka, žene, moža, starčka in en sam val navdušenja je vzvalovil po slovenskem Porabju: Vsi smo za prvo slovensko vlado v novi Titovi Jugoslaviji.

Simbol nove Jugoslavije, simbol vseh Slovencev si ti, maršal Tito! Ti si tudi nam rabskim Slovincem vliel novih sil in poguma. Ponosni nate v radostnih solzah znova in znova ponavljamo tvoje odločne zgodovinske besede, da bo Porabje slovensko, večno slovensko in jugoslovansko. Te tvoje besede so izraz enotne ljudske volje, zahteva dvanajst tisoč rabskih Slovencev. Mi rabski Slovenci, mi rabski mladinci in mladinke, ki še vsi dobro slovenski pisati ne znamo — nismo sami krivi, temveč madžarski tiran in potujčevalec — kličemo vsemu svetu: Porabje je slovensko in jugoslovansko! Ta sen je ostal v naših srcih v času največjega trpljenja. In danes, ko je trdna in enotna jugoslovanska armada skupaj z bratsko Rdečo armado zadala krvoločni fašistični zverj poslednji in smrtni udarec, se zaklinjamo tebi, maršal Tito, in slovenski vladi v Ljubljani, da bo prej poslednja kaplja naše krvi zalila našo sveto slovensko rabsko zemljo, kakor bi Porabje ostalo madžarsko. Naša enotna in trdna volja, naša oborožena pest je temu porok.

Sedaj, ko praznujemo veliki praznik zmage, se tudi rabski Slovenci dvigamo in pošiljamo tebi, maršal Tito, ter prvi slovenski vladi v slovenski metropoli plamteče borbene pozdrave.

★

Centiba je nabrala za borce, ki so prišli s Kozjanskega na Štajerskem, 420 jajc, 4 kg masti, kruha, sira in nekaj obleke. Akcijo so pokrenile žene in dekleta.

V Odrancih smo pravočasno pričeli z mobilizacijo, 40 ljudi pa je odšlo na delo. Izvršili smo popis prebivalstva in rogale živine. Za Rdečo armado smo zbrali 3 vozove sena, 1500 kg koruze, 900 kg pšenice in in rži, za vojsko smo naredili 2800 kg kaše. Potem smo pa zbrali še 7800 kg sena, 7500 kg krompirja, 259 kur, 1256 jajc, 30 glav živine — vse za Rdečo armado. Za našo vojsko pa še 198 kg pšenice, 108 kg rži, 306 kg krompirja, 97 kg fižola in 22 kg masti. Popravili smo šolo za pouk in sestavili seznam učiteljev in učiteljic. Seznam internirancev je tudi gotov. Popisana je imovina tujih državljanov in seznam odposlan.

Mlajtinci in Lukačevci so dali prostovoljno za našo vojsko 190 jajc, 100 kg krompirja, 350 kg žita, 90 kg fižola, 62 kg pšenice, 10 kg masti.

Mladina iz Borejec je dala naši vojski 265 jajc, 552 kosov peciva, 8 kur, 4 kg masti, rezance za juho in cvetice.

Dolnja Lendava. Večerni mrak. Kresovi plamenijo na vrhovih gor, med mostovi in v samem mestu. Pred vojašnico raja mladina okrog mogočno plapolajočega ognja. Na licih Goričancev žari preeren smeh. Takšnega veselja pri nas še ni bilo. Red sovjetsko komando vzklikajo ljudje maršalu Stalinu iz starih grl se glasi: „Tito — Stalin — Moskva — Beograd!“ Posebno razvname množice klic „Smrt izdajalcem pred sodišče z njimi!“ Zvečer je bil v kino — vorani miting. Sekretarka Okrajnega odbora ov. Breda je opisala pomen 9. maja. Ljudstvo je navdušeno pozdravilo predstavnike bolgarske vojske in Rdeče armade. Z viharim odobravanjem so bile poslani brzojavke maršalu Stalinu, maršalu Titu in predsedniku slovenske vlade Borisu Kidriču.

Markišavci. Na dan zmage smo priredili velike manifestacije. Govorila sta tudi za topnika Rdeče armade in bolgarske vojske.

V Srednji in Gornji Bistrici smo pri kresu proslavili Dan zmage. Krajevni sekretar Marko Godina se je zahvalil posebno Rdeči armadi, ki je največ pripomogla k zmagi, Ivan Krapec je govoril o slovenski vladi, partizan Jože je govoril o trpljenju in borbi partizanov. Po govoru smo poslali brzojavke Jugoslovanski armadi, maršalu Titu, Rdeči armadi in prvi slovenski ljudski vladi.

Markišavci. Dan za dnem beremo, kako z veseljem prispeva naše ljudstvo za vojsko, da tako pokaže svojo ljubezen do domovine in do Rdeče armade. Pri tem pa tudi naša majhna vas ni zadnja. Dali smo Rdeči armadi 1200 kg krompirja, 70 kg zelja, 374 jajc, 4 kokoši, 23 rojakov je dalo kri za ranjence, dekleta pa so obdarovale 118 ranjencev.

V Črnelavcih se je zbrala mladina v Gasilskem domu in ustanovila Zvezo slovenske mladine. V odbor smo izvolili Heleno Škalič, Karla Lončarja, Olgo Čretnik, Evgena Novaka in Ireno Misolič.

Praznik zmage v Bogojini. Dne 9. maja je Bogojina proslavila praznik zmage. Zbrala se je mladina ob vznožju goric pri velikem kresu in je vzklikala naši hrabri vojski, najmočnejšemu čuvarju naše svobode. Manifestanti so vzklikali svojemu ljubljenu maršalu Titu, junaškim sinovom bratske Sovjetske zveze, ki so osvobodili našo slovensko domovino. Čuli so se klici: Trst, Koroška. Porabje je naše! Partizanska pesem pa je odmevala daleč na okrog. Na mladino je imela lep govor tovarišica Božena Zakrajškova, ki je razložila pomen tega praznika za Slovence in sploh za vse človeštvo. Poučarila je važnost borbe Osvobodilne fronte, ki je največ žrtvovala za osvoboditev slovenske zemlje. Klicanju in navdušenju ni hotelo biti konca. Manifestacija se je končala z pesmijo „Hej Slovani“.

Absolventi kmetijskih šol, trgovski strokovnjaki in strojniki naj se prijavijo pri Ekonomski komisiji pri delegaciji SNOS-a za Štajersko in Prekmurje. (Sobota, Brumnova hiša, prvo nadstropje, levo.)

V Rabski dolini, v Gornjem Seniku, so zbrale mladenke za jugoslovansko vojsko 185 P in 204 jajca.

Prebivalci Črnelavcev so nabrali za rusko vojno bolnico 1. maja 87 jajc, 20 kg zelja, 150 kg krompirja in 100 pengov.

Iz Veržeja. V teku je že odstranitev min, ki so posejane v predelih ob Muri. Veržejci so si takoj izvolili svoj Krajevni odbor. Odstranili

so že nemške hišne številke ter pridili zopet stare slovenske. Veržejska dekleta hodijo „v vas“ čez Muro in ob vsaki priliki zapojejo slovensko pesem. Slovenske zastave plapolajo v vseh vaseh. Ljudje hodijo dvignjenih glav, prepevajo in s veselijo. „Zakaj se ne bi, saj sedaj je prišel naš čas!“

★

FANTJE V VOJSKO GREDO

Fantje slovenski po cesti gredo,
v vrstah marširajo, pesmu voja,
Vsakemu na lica veselje žari,
a v srcu ljubezen do doma kipi.

Že mesec obseva rabičevsko vas
in hasno v noč kaže nam čas.
Toda naši mladinci še vedno pejo,
kaj bi ne — saj v vojsko gredo.

Forjan Franc

Naročniki v Prekmurju!

Posameznim krajem pošiljamo manj izvodov, kot ste naročili, ker se je z osvoboditvijo vse Štajerske potreba po tisku zelo povečala. Kakor hitro nam bodo sredstva omogočila, bomo naklado toliko dvignili, da boste dobivali dovolj izvodov. Do tedaj organizirajte branje lista tako, da ne bo noben izvod izgubljen in da bo vkljub majhni nakladi brala naš časopis vsaka hiša.

Stavci v Prekmurski tiskarni so prostovoljno vzdržali pri strojih 14 ur. Rodajč, Škodnik, Hegeduš, Stankovič, Veras, Celec, Džuban in Jerič so vzdržali 24 ur. Ključavničarski mojster Žalik je vestno in ob vsakem času skrbel za motor. Tovarišem in tovarišicam iskreno čestitamo. Uredništvo.

Pozdrave svojcem pošiljajo borci Titove armade Jožef Čontala iz Pertoče, Bela Sinic in Kerčmar Štefan iz Pužavec, Arpad Flegar, Štefan Železen in Bela Bukvič iz Lemerja, Janez Mikola iz Sebeborca, Štefan Tivadar iz Lipovec, Janez Kukojca iz Andrejec.

Pozdrave pošiljajo svojim domačim iz Sobote v Hrastnik Kovač Marija in sin Mirko, Antonija Guzej in hčerki Stanislava in Inga. V Trbovlje Ivanka Lenko in sin Franjo, v Slovenjgradec družine Vrhnjak, Hovnik in Račl.

Za tiskovni sklad je dalo doslej Prekmurje 46.811,36 P. Med drugimi so darovali zadnje dni tudi mali padlega Totoja Krapca ves pristedeni denar svojega sina, nadalje Terezija Kardoš, katere sina so obesili madžarski fašisti 200 P, vaščani Tišine 720 P, Tropovci 234 P, Šulinci 200 P, Štrigova 100 P, Veščica 340 P, Bakovci 800 P, mladina v Pečarovcih 465 P, vaščani Sodišincev 1370 P, Tropovci 1835 P, Domajinci 1235 P, 122 RM in 20 lejev, Petanjci 720,50 P, Vidonci 1255 P, D. Slaveči 1200 P, Markišavci 200 P itd. Gomboc Marija in Ana Prelec sta nabrali v Gerlincih 10. 151 P.

Razglas

Pozivam vse državne, samoupravne nameščence, delavce, upokojence in invalide, tudi one, ki so bili že časa madžarske okupacije odpuščeni ali so dobili odpravnino, da se v petek ali v soboto javijo pri Mestnem odboru. Vsi morajo prinesiti s seboj podatke o zadnji plači ali odpravnini.

Razglas

Pozivam vse občane, da se v primeru obolenja obrnejo na zdravnika, ki bo ugotovil, če ne gre za pegavi tifus. Vsakdo mora skrbeti, da se uničujejo uši, ki zlasti prenašajo to strašno bolezen.

Smrt fašizmu, svoboda narodu!
Sekretar.

Vse za obnovo domovine!

Fašistični tirani so položili orožje. Poleg strahotnih morij in trpljenja, ki so ga prizadejali vsem narodom Evrope, so nam zapustili tudi ruševine. Slovenija in Jugoslavija je svobodna. Naše stoletne sanje so uresničene in nihče nam več ne bo mogel vzeti Trsta in Gorice, nihče Celovca, če bomo znali izbojevati tudi gospodarski boj. Prehajamo k novim težkim nalogam, ki naj položijo temelje boljšemu in človeka vrednemu življenju vsega našega naroda. In te naloge so zajete v obnovi gospodarstva. Mi moramo v najkrajšem času obnoviti vse, kar je razrušeno, vsaka najmanjša delavnica mora izpolniti svojo nalogo; sleherni pošten slovenski človek mora v teh dneh dati vse svoje umstvene in fizične moči svojemu narodu. Le tako si bomo lahko v svobodi ustvarili blagostanje.

Kako naj to praktično izvršimo? Bodi nam vzgled partizanska borba! Iz nič je slovenski narod ustvaril armado, z golimi rokami si je priboril orožje, in nihče od borcev ni vprašal, če je to ali ni mogoče! Tako tudi danes! Nihče, kdor ljubi svoj dom, komur je mar tudi njegovo lastno blagostanje, naj ne vprašuje, kako in kaj, ampak zagradi naj za delo tam, kjer ga najde. Vse drobne želje moramo podrediti višjim in velikim nalogam, obnovi Slovenije in Jugoslavije. Po tem opravljenem delu pa bomo lahko zadovoljili vse drugo.

Bodimo pri delu vestni in ga opravljajmo z ljubeznijo, kajti to je edina pot, ki vodi k uspehom. Zavedajmo se, da danes slovenski narod dela sebi, zase, za res lepšo bodočnost nas in potomcev. Med nami ni prostora za nergače in delomrzneže, nasprotno,

vsi moramo biti prežeti s silo plemenite tekme za čim večjimi delovnimi uspehi.

Prav ničesar ne sme pustiti. Manifestirajmo z delom. Tako se bodo skrhali tudi zadnji sovražniki narodne svobode in blagostanja ljudskih množic.

Slovenci, slovenska mladina! Mnogo naših vasi in mest je požganih, mnogo delavnic in tovarn je poškodovanih in porušenih, toda prav sleherni industrijski obrat mora v najkrajšem času pridelati več blaga kot kdaj prej. To bomo dosegli tem lažje, če bo zlasti mladina izvršila svojo dolžnost.

Ne pozabimo na važnost surovin. Tovarne nam brez surovin prav nič ne bi koristile, zato poskrbimo za čim večjo množico vseh vrst surovin. Pomagamo si lahko na ta način, da vsi krajevni odbori narodne oblasti, odbori OF, zlasti pa mladinske organizacije uvedejo res pravo tekmovalstvo v nabiranju vseh vrst surovin. Na vsakem koraku srečujemo naravnost ogromne količine starega železa, raznih drugih kovin, stekla, starih cunj, starih čevljev, kosti, raznega papirja itd. In vse to bi se lahko v industriji predelalo z uspehom v dragocene produkte. Kaj nam pa pomaga tovarna kleja, če nimamo na razpolago kosti; kaj nam pomaga steklarna in papirnica, če nimamo za nju surovin; stare cunje in razbito steklo pa sta najboljši surovini za najboljši papir in nove steklene izdelke.

Vse takšne odpadke in starine torej zberimo. Napravimo povsod skladišča starin in bodi nam to delo uvod v veliko kampanjo za obnovo težko preizkušene domovine. Bodimo v vsem delu borci in junaki dela.

Ivan Nemeč

Rdeča armada obračunava z Nemci, ki se niso hoteli predati

Moskva, 10. maja. Sovjetski informativni urad poroča: Čete leningrajske armade so sprejele predajo enot in formacij kurlandske nemške skupine. Predalo se je nad 68.000 vojakov in podoficirjev, okrog 2000 oficirjev in 13 generalov, med njimi poveljnik kurlandske skupine. Zaplenjeno je bilo ogromno vojnega materiala: 143 tankov, 68 letal, 532 topov, 1.421 strojnica, 1.112 kamionov itd.

Čete 3. beloruske armade so okrog izliva Visle še dalje sprejemale predajo nemških enot. Predalo se je preko 20.000 vojakov in oficirjev, med njimi 3 generali. Zaplenili so 50 letal, 20 tankov, 40 topov in 500 kamionov.

Čete 2. beloruske armade so ob izlivu reke Visle vzhodno od Danziga sprejemale nemške čete, ki se predajajo. Predalo se je nad 30.000 nemških vojakov in oficirjev, med njimi 6 generalov.

Nemške čete pod poveljstvom general-feldmaršala Schernerja so prekršile pogoje o kapitulaciji in odklonile zahtevo, da ostanejo na svojih mestih in položijo orožje. Zato so jih čete 3. ukrajinske armade napadle in zavzele na češkoslovaškem ozemlju mnogo mest. Ker je bila nemška skupina v nevarnosti, da jo obkoli, se je začela v neredu predajati. Predalo se je nad 35.000 nemških vojakov in oficirjev.

Druga skupina nemških čet pod poveljstvom istega feldmaršala je tudi prekršila pogoje in se začela umikati proti zahodu. To skupino so zasledovale čete 4. ukrajinske armade in zavzele na češkoslovaškem več mest.

Ujetih je bilo preko 20.000 nemških vojakov in oficirjev.

Na področju 2. ukrajinske armade nemške čete niso izpolnile pogojev o kapitulaciji in niso ostale na svojih mestih. Zaradi tega so jih enote 2. ukrajinske armade napadle in zavzele na češkoslovaškem več mest.

Čete 3. ukrajinske armade so v Avstriji zavzele več mest in se zahodno od Graza združile z angleškimi četami. Ujetih je bilo 23.000 nemških vojakov in oficirjev, med njimi 4 generali.

Kontrolna komisija nad Nemčijo

London, 11. 5. — Nemčija je popolnoma pod vojaško kontrolo. Po izjavi Churchilla bo uprava pozneje napol vojaška, a končno popolnoma civilna. Nemogoče je, da bi ostalo Dönitzovo vodstvo, ker bo sam Dönitz prišel pred sodišče za vojne zločince. Zavezniški ekspedicijski vojski je prepovedano prijazno občevati z nemškim prebivalstvom.

Za vojno proti Japonski

London 10. maja. — Ameriško vrhovno poveljstvo poroča, da bodo 3 milijone ameriških vojakov odtegnili iz Evrope in jih poslali na Daljni vzhod. V Evropi bo ostalo samo 400.000 ameriških vojakov.

AMERIŠKE ZDRUŽENE DRŽAVE so demobilizirale 1.300.000 mož. Ostalo je pod orožjem še 6.900.000 mož, ki jih bodo uporabili proti Japonski.

ZADNJE VESTI:

Zavezniška uprava nad Nemčijo

New York, 12. 5. — Danes so bile v Ameriki objavljene podrobnosti o ameriški vojni upravi onega dela Nemčije, ki ga to upravlja Amerika. Po sporazumu v Jalti bo Nemčija upravljana po kontrolnem svetu 4 držav: SSSR, USA, Anglije in Francije, od katerih bo vsaka upravljala svojo cono. Upravo v ameriški coni bo vodil general Eisenhower. Ta ameriška uprava se bo delila v 12 oddelkov: vojaški oddelek bo skrbel, da se bo povsem izvedla demobilizacija nemških suhozemnih, zračnih in pomorskih sil; prometni oddelek: politični oddelek, ki bo reševal vsa politična vprašanja in zastopal tudi ameriške interese v Nemčiji, gospodarski oddelek, bo skrbel za pravilno gospodarstvo, razdelitev pogonskih sredstev, upravlja tudi trgovino in industrijo. Skrbel bo tudi, da se bodo Nemci po svojih najboljših močeh trudili za svojo prehrano. Finančni oddelek bo vodil nadzor nad bankami in borzami. Oddelek za redne dajatve bo reševal tudi lastninska vprašanja in vse zadeve, ki se bodo tikale spomenitov in muzejev. Notranji oddelek bo nadzoroval policijo in reševal vsa vprašanja, tičeča se nemških oblasti. Prav tako bo spadalo v območje tega oddelka zdravje, pošta in vzgojstvo. Tako bodo likvidirani poslednji sledovi gestapa. Pravni oddelek bo skrbel, da pridejo v roke pravice vsi vojni zločinci. Vodil bo tudi nadzor nad zavezniškimi sodišči. Oddelek za vojne ujetnike bo skrbel, da pridejo vsi prisilni delavci, politični interiranci in bivši vojni ujetniki v

Nemčiji domov. Oddelek za delavska vprašanja bo skrbel za normalen razvoj demokratičnih delavskih organizacij v Nemčiji. Reševal bo tudi vprašanja delavskih plač in stanovanj. Informativni oddelek bo skrbel za popolno uničenje vseh sledov nacionalsocializma. Vodil bo tudi kontrolo nad nemškimi oblastmi. Časopisni oddelek bo vodil kontrolo nad časopisi in radijem ter skrbel, da se uniči Götbe'sov propagandni aparat, da bosta nemško časopisje in radio od slej poročala resnico.

Poveljstvo zavezniških vojnih sil je pričelo s čiščenjem hitlerjevske organizacije v Nemčiji. Od podpisa brez-pogojne kapitulacije do danes je bilo aretiranih 2000 oseb, po večini agentov in funkcionarjev gestapa. Šole v Nemčiji ostanejo tako dolgo zaprte, dokler ne bo na razpolago dovolj novih učnih knjig. Nemški radio ne bo imel zabavnega programa. Fotografije o zločinih bodo povečane, razmnožene in razstavljene v vseh nemških krajih, da bodo imeli prebivalci priliko videti in se prepričati, kakšne zločine so izvrševali nacisti. V pogledu prehrane bodo obroki znižani na polovico onih, ki so jih Nemci predpisali v okupiranih državah. Višek živil bo poslan v dežele, ki so jih Nemci izropali. Če bi kdo tej uredbi ugovarjal, naj se spomni na besede, ki jih je govoril Göring na praznik žetve 1942: „V vprašanju prehrane pride v poštev predvsem nemški narod. Če se bo kje gladovalo — nemški narod ne bo nikoli!“

Beograd Narodno osvobodilnemu odboru mesta Zagreba

Vesela je novica, da je naša junaška Jugoslovanska armada osvobodila Zagreb in s tem enkrat za vselej odvrгла sramotni pečat, ki so mu ga dali ustaški zločinci. Beograd pozna zagrebške borbe in odpor, on ve tudi za junaške žrtve, ki so padle na zagrebških ulicah, v zaporih, taboriščih in na vešalih v boju proti fašizmu.

Beograd je srečen, da se je v skupni borbi proti fašističnim osvajalcem in njihovim žalostnim služabnikom, četnikom in ustašem, združila bratska kri najboljših sinov srbskega in hrvaškega naroda in da so se s tem utrdili temelji nove demokratične federativne Jugoslavije.

Beograd je v veselju!

Beograd klče: Naj živi naš svobodni Zagreb, naj živi junaška Jugoslovanska armada in njen vrhovni poveljnik maršal Tito!

Naj živi demokratična federativna Jugoslavija!

Narodno osvobodilni odbor mesta Beograda.

Krvavi boji na Češkem

London, 11. 5. — Po podpisu pogodbe o popolni kapitulaciji Nemčije je Frank nenadoma poslal v Prago nove SS vojaške rezerve in zopet so se pričeli krvavi boji, posebno okrog radijske postaje. Frank in „guverner“ Henlein sta pobegnila pred rusko vojsko.

Razne vesti

Ruska komisija za vojne grozote je izdelala podrobno poročilo o poljskem taborišču Oswiecimu, ki so ga Nemci imenovali Auschwitz. Poročilo so izdelali na podlagi izpovedi 2800 preživelih jetnikov, na podlagi nacističnih dokumentov, zgradb in naprav v taborišču samem. Kolikor danes vemo, je to bilo največje nemško morilno taborišče. V njem so ubili nad 4 milijone Rusov, Poljakov, Francozov, Belgijcev, Nizozemcev, Jugoslovancev, Bolgarov, Ogrov in drugih. Iz teles ubitih so delali umetna gnojila. Različne nemške firme, med njimi I. G. Farbenindustrie, so si napravile

ogromno premoženje iz teles nedolžnih žrtev.

V Londonu je zavladalo neznanško navdušenje. Ljudje na veliko sežigajo zavese za zatemnitev. Vse ladje v pristanišču tulijo. Ogromne manifestacije se vršijo v New Yorku in v Parizu, kjer ob koncu prejšnje vojne ni bilo takega navdušenja.

Sovjetske čete so v severni Nemčiji iz nekega taborišča osvobodile 33 belgijskih generalov, med njimi dva šefa generalnega štaba. Pripovedovali so, da so Nemci z njimi ravnali zelo slabo. Dnevni obrok kruha so jim zmanjšali na 200 g dnevno, poleg tega so dobili le nekoliko margarine.